

**Norges
nasjonalparkkommuner**

Besøksadresse
Brubakken 2
2686 Lom

Postadresse
Postboks 5
2688 Lom

Kontakt
Sentral +47 61 21 12 00
Direkte +47 97422461
post@npkl.no
Organisasjonsnummer 914 889 375

Klima- og miljødepartementet
att. Irene Lindblad
Postboks 8013 Dep
0030 OSLO

Dato 12. mai 2023

Naturavtalen - Innspill fra Norges nasjonalparkkommuner

Norges nasjonalparkkommuner mottok 2. mai 2023 henvendelse fra Klima- og miljødepartementet om å gi skriftlige innspill til arbeidet med naturavtalen ved å besvare 3 spørsmål. Saken ble behandlet i styremøte 10. mai. Spørsmål og svar følger nedenfor og vi ber departementet hensynta at fristen for å svare var kort, men vi ønsker at departementet tar kontakt om det er ønskelig med en oppfølging.

1. **Hva mener dere er de viktigste temaene og virkemidlene Norge bør legge vekt på i vår nasjonale oppfølging av de nye globale målene i naturavtalen?**

Hva som er de viktigste målene vil variere avhengig av kommune og landsdel, by kontra distriktskommune, og den lokale situasjonen. Det er viktig at målene brytes ned i konkrete og forståelige aktiviteter som bidrar til at målene nås. Det er også viktig å stimulere til aktivitet gjennom positive virkemidler som finansielle midler, gode verktøy og faglig tilrettelegging. Arbeidet må organiseres godt og tverrfaglig for å lykkes.

Nasjonalparkkommunene har som andre kommuner en svært bred portefølje av oppgaver, herunder arealforvaltning. Gjennom naturavtalen fremheves behovet for at nok naturområder skal beholdes intakt. Roller som planmyndighet, samfunnsutvikler, tilrettelegger for økonomisk, sosial, kulturell, miljømessig verdiskaping og næringsutvikling, og tilrettelegger for friluftsliv av og til motstridende. Behov og ønske om å ta vare på naturarven står opp mot utviklingstiltak som energianlegg, industri og annen bebyggelse som på kort sikt gir store inntekter til kommunene og lokalsamfunnene. En kan ikke forvente at lokalsamfunn som strever for å «overleve» er i stand til å tenke langsiktig nok og være ansvarlig på naturvernssiden når utsiktene til store inntekter er så enorme hvis en velger å «ofre» arealer til utbyggingstiltak. Vårt innspill er at incentivene for å ta verneansvar må forsterkes betydelig. Det gjelder både mht arbeidsplasser i forvaltningen og det gjelder kompensierende inntekter over inntektssystemet for de som faktisk bidrar til målene i

naturavtalen ved for eksempel å ikke å bygge ned natur. Videre må det fra departementsnivå og nedover i hierarkiet helt ned på kommunenivå skje en endring hvor helhetlig tilnærming og tverrsektorielt samarbeid blir den framherskende måten vi løser utfordringene på. Fortsatt sektorisering vil ikke føre til endring.

Alle punkt i naturavtalen er viktige, men for nasjonalparkkommunene som i utgangspunktet ofte har en høy verneprosent er følgende punkt sentralt:

1 AREALFORVALTNING MED NATUREN I SENTRUM

Alle arealer skal forvaltes på en måte som sikrer naturen, og at områder som har stor betydning for naturmangfold, ikke går tapt. Det vil bety at vi i større grad må la våre menneskelige ønsker og behov vike.

4 STANS I UTRYDDELSE AV ARTER HØSTING OG BRUK AV VILLE ARTER HÅNDTERING AV FREMMEDE SKADELIGE ARTER

Forhindre at mennesker utrydder arter, men heller la truede arter bygge seg opp igjen til livskraftige nivåer i hele biosfæren. Sikre genetisk mangfold innen bestander. Forhindre konflikter mellom mennesker og ville dyr, og sikre sameksistens. Ikke være redd for å gi andre arter enn mennesket forrang.

7 REDUSERE FORURENSNING

Redusere forurensing og de negative virkningene fra alle forurensningskilder til nivåer som ikke er skadelige for naturen, inkludert fra næringsstoffer, sprøytemidler, farlige kjemikalier, og plastforsøpling.

8 KLIMATILPASNING

Minimere effektene klimaendringer har på naturen og samtidig styrke naturens motstandskraft i møte med klimaendringene. La naturen tilpasse seg endringene framfor å rekonstruere tilstander uten varig klimaeffekt.

10 BÆREKRAFTIGE NÆRINGER.

Naturbaserte næringer som skogbruk, fiskeri, havbruk og landbruk skal drives på naturens premisser og bidra bevaring og restaurering av naturmangfold og økosystemfunksjoner, og under disse forutsetningene til matsikkerhet. Naturbasert reiseliv skal tverrsektorielt bidra til at biosfæren bedres med økosystemer i balanse. Dette gir i tillegg grunnlag for robuste og livskraftige lokalsamfunn i distriktene. La kommunene ta rollen som samfunnsutvikler ved å sette dem i stand til å ta den, for eksempel med tiltak som bedrer kapasitet, ressurs og kompetanse.

14 NATURHENSYN I ALLE SAMFUNNETS SEKTORER

Sørge for at naturen og naturverdier blir godt innarbeidet i politikk, lover og plan- og utviklingsprosjekter etc. på tvers av alle forvaltningsnivåer og i alle sektorer, for å sikre at naturavtalens mål blir gjennomført. Alle offentlige og private tiltak, i tillegg til alle finansstrømmer, skal være i tråd med målene i avtalen. Samtidig skal de forskjellige nivåer og sektorer samarbeide og samhandle får at målene i avtalen skal realiseres.

16 REDUSERE FORBRUK

Sikre at forbrukere kan gjøre bærekraftige valg, og redusere det globale avtrykket fra forbruk på en rettferdig måte. Halvere matsvinn, redusere overforbruket og redusere avfallsmengden. Bruken av emballasje må reduseres betydelig. Det må i mye større grad legges til rette for gjenbruk for å styrke sirkulær- og økologisk økonomi og et liv i harmoni med naturen.

2. Hva er det viktigste din organisasjon eller virksomhet kan bidra med for at verden skal nå de nye globale målene i naturavtalen?

Som nasjonalparkkommuner har medlemmene våre større eller mindre naturområder varig vernet og har allerede tatt et stort ansvar og bidratt mye for å ta vare på intakt natur for framtiden. Men også verneområder trenger en aktiv forvaltning. Besøksforvaltning vil få sterkere betydning etter hvert som begrepet fylles med ansvar (ref. NOU 2023:10) og vi må håndtere et stadig økende besøk som det er svært sannsynlig at vi vil oppleve, selv om vi skulle velge å lukke øynene for det. Økt besøk medfører økt bruk av naturen som igjen øker presset på arter og miljøet for øvrig. Da er det bedre å forberede seg på økt besøk. Hver nasjonalpark skal ha sin besøksstrategi, men det er ikke verneområdestyret eller nasjonalparkforvalteren som forvalter besøket. Det er det de lokale næringsaktørene og lokalsamfunnet som gjør. Får man til det tverrsektorielle samarbeidet vil man lykkes med den brede verdiskapingen. Det kan være så enkelt som at aktivitetsbedriften tar besøkende med på tur i områder i tråd med besøksstrategiens mål om kanalisering. Dyktige naturveiledere orienterer om verneformål og lærer bort nyttige ting og bidrar til at folk forstår hvorfor det er viktig å ta vare på naturen. Videre får forvaltningsmyndigheten fra bedriften informasjon om tilstand og adferd i verneområdet, hvor mange har vært på tur hvor og når og evt. egne og andres avvik. Slik kan man oppnå økonomisk og miljømessig verdiskaping på samme tid.

Her kan Norges nasjonalparkkommuner styrke sin posisjon som bidragsyter og samarbeidspartner for å styrke kommunenes kapasitet på feltet. Dette vil være et betydelig bidrag for å sørge for at naturen og naturverdier blir godt innarbeidet i lokal politikk, planarbeid og samfunnsutvikling etc. på tvers av forvaltningsnivåer og i alle sektorer, for å sikre at naturavtalens mål blir gjennomført.

Norges nasjonalparkkommuner kan bidra med dialog, koordinering, prosess og oppfølging sammen med bl.a. Norske Parker, KS, Distriktsenteret og Miljødirektoratet for å styrke kommunenes evne til å bidra til at de globale målene nås. De fleste kommuner med areal i nasjonalpark deler dette med andre kommuner og danner med dette naturlige regioner som følger landskapet framfor fylkeskommunegrensene. Hver for seg klarer ikke kommunene å løfte dette komplekse og tverrsektorielle arbeidet opp på et nivå med nødvendig kraft, kompetanse, ressurs og kapasitet, men de kan klare det sammen med de kommunene de deler nasjonalparkareal med, verneområdestyret, de lokale næringsaktørene og lokalsamfunnet.

Norges nasjonalparkkommuner har medlemskommuner som ofte har høy prosentandel vern. Å øke verneprosenten i disse kommunene kan vekke motstand, så det bør være positive virkemidler knyttet til dette slik at lokalsamfunnet heller slutter opp om saken enn å motarbeide den. Dette kan være søknadsbaserte midler hvor medfinansieringen står i forhold til tiltakets art, arbeidsplasser knyttet til vernet og forvaltningen av vernet ute i kommunene. I dag er de fleste arbeidsplasser knyttet til vern av natur sentralisert til Trondheim og Oslo.

Norges nasjonalparkkommuner kjenner sine medlemskommuner godt, men må styrkes for på best mulig måte innfri foreningens formål om å stimulere og bidra til lokal verdiskaping og næringsutvikling med grunnlag i merkevaren Norges nasjonalparker. I formålet står også at nasjonalparkene gir mulighet for økonomisk, kulturell, sosial og miljømessig verdiskaping. Foreningen skal samle og koordinere ressursene og innsatsen slik at medlemmene som aktører under merkevaren Norges nasjonalparker kan bidra til at merkevarens intensjoner og muligheter blir oppfylt. Ved å få disse verdiskapingsformene til å samvirke og forsterke hverandre vil vi ha bedre forutsetninger for å lykkes i arbeidet med Naturavtalen.

3. Hva mener dere om Norges muligheter til å bidra til å oppnå de globale målene? Har vi bedre eller dårligere forutsetninger på noen områder?

Norge har bedre forutsetninger enn mange til å bidra til at de globale målene nås.

Vi er et stykke unna målet om 30 prosent vern av alle land- og havområder. Dette gjelder spesielt havområdene våre. Norge har en av verdens lengste kyster, men bare 6 marine verneområder som utgjør 3,1 prosent. Her kan Norge ta en posisjon og kommunene som arealeiere og planmyndighet kan bidra sammen med forvaltningsmyndigheten. Da må kommunene ha forutsetninger for å ta del i det tverrsektorielle arbeidet som er så viktig for at endring skjer.

Den brede verdiskapingen har ennå ikke kommet til uttrykk. Det er et stort sprik mellom vern av natur og det økte presset på å bygge ned den samme naturen.

Det kan eksempelvis være for å dekke en umettelig etterspørsel etter fornybar kraft eller gjøre livene våre enklere, mer effektive og komfortable gjennom infrastrukturtiltak. Dette må balanseres på en bedre måte enn i dag. Kommuner med mye areal og lite folk, og som har vernet natur er ofte også kommuner med potensial for kraftutbygging. Man må sikre kommunene et handlingsrom, slik at det fortsatt går an å bo, trives og drive næring i disse kommunene. Naturens egen verdi må komme til uttrykk også i budsjetter og regnskaper. Kommuner som velger å takke nei til store inntekter gjennom nedbygging av natur må kompenseres på et vis som gjør å velge å ta vare på natur blir mer ettertraktet enn nedbyggingsalternativet.

Med vennlig hilsen

Bjørn Åge Jenssen
daglig leder